

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 17.11.1991, sp. zn. Czf 5/91, ECLI:CZ:NS:1991:CZF.5.1991.1

Číslo: 32/1992

Právní věta: Pri posudzovaní nároku na vdovský dôchodok treba odkázanosť na príspevok od bývalého manžela na výživu (§ 45 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb.) posudzovať v každom prípade, aj keď rozvedený manžel (manželka) tento príspevok fakticky nepoberal. Nie je nevyhnutné, aby takýto príspevok priznal súd. Samo spolunažívanie manželov bez uvedenej odkázanosti na príspevok nezakladá nárok na vdovský dôchodok.

Soud: Nejvyšší soud ČSFR

Datum rozhodnutí: 17.11.1991

Spisová značka: Czf 5/91

Číslo rozhodnutí: 32

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Důchod, Příspěvek na výživu rozvedeného manžela, Výživné mezi manžely

Předpisy: 100/1988 Sb. § 45

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozhodnutím bývalého Úradu dôchodkového zabezpečenia v Bratislave z 15. 3. 1990, bola zamietnutá žiadosť navrhovateľky o vdovský dôchodok, lebo jej manželstvo s nebohým J. N. bolo rozvedené a v čase jeho smrti nebola odkázaná na príspevok na výživu, ktorý by jej bol povinný bývalý manžel poskytovať.

V opravnom prostriedku navrhovateľka namietala, že spĺňa zákonné podmienky pre priznanie vdovského dôchodku, lebo bola odkázaná na príspevok na výživu a bývalý manžel jej aj dobrovoľne príspevok poskytoval. Pracoval na základe úradného povolenia vo svojej živnosti a mal teda okrem poberaného dôchodku i mesačný príjem z opráv šijacích strojov. Podielal sa s navrhovateľkou na vedení spoločnej domácnosti, do ktorej prispieval dobrovoľne, ako aj na spoločnej starostlivosti o deti v čase ich maloletosti. V čase smrti bola navrhovateľka odkázaná na príspevok bývalého manžela. Po jeho smrti nemôže sama pokryť svoje výdavky pre zlý zdravotný stav i vysoký vek; žiadala rozhodnutie o zamietnutí jej žiadosti o vdovský dôchodok zrušiť a jej návrhu vyhovieť.

Krajský súd v Banskej Bystrici vychádzal z toho, že nebohý J. N. v čase smrti mal príjem 1250 Kčs mesačne, a to aj s pripočítaním príjmu z opráv šijacích strojov, a navrhovateľka v čase jeho smrti poberala starobný dôchodok 1474 Kčs. Podľa názoru súdu prvého stupňa mala teda navrhovateľka zabezpečenú nevyhnutnú výživu v zmysle ustanovenia § 46 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb.; preto

nesplnila podmienky nároku na vdovský dôchodok, lebo v čase smrti bývalého manžela nebola odkázaná na príspevok na výživu od tohto svojho bývalého manžela. Uznesením z 30. 11. 1990, č. k. 20 C 128/90-18, potvrdil Krajský súd v Banskej Bystrici rozhodnutie bývalého Úradu dôchodkového zabezpečenia v Bratislave z 15. 3. 1990 a vyslovil, že žiadny z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

V odvolaní proti tomuto uzneseniu navrhovateľka zotrvala na svojich prednesoch, týkajúcich sa odkázanosti na príspevok na výživu od bývalého manžela v čase jeho smrti. Poukázala na to, že jeho skutočný ročný príjem bol 24 000 Kčs a z toho potom mesačný príjem bol 2000 Kčs, takže spolu s dôchodkom mal 3250 Kčs mesačne a nie sumu, z ktorej súd vychádzal. Uviedla, že J. N. platil daň z príjmov iba zo svojho predpokladaného príjmu, ktorý nezodpovedal skutočnému príjmu, a tento skutočný príjem súd prvého stupňa nezistoval.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 27. 3. 1991, sp. zn. 11 Co 36/91, potvrdil uvedené uznesenie súdu prvého stupňa. V odôvodnení svojho uznesenia poukazyval na to, že manželstvo navrhovateľky s bývalým manželom J. N. bolo rozvedené v roku 1964 a navrhovateľka bola od roku 1979 poberateľkou starobného dôchodku, ktorý mala priznaný vo výške 1314 Kčs (po zvýšení od októbra 1988 v sume 1474 Kčs). Za života J. N., ktorý zomrel 20. 8. 1989, mala poberaným dôchodkom dostatočne kryté náklady svojej primeranej výživy, a to aj s ohľadom na ich zvýšenie pre zdravotné postihnutie (diabetes mellitus). Nevznikol jej preto nárok na príspevok rozvedenej manželky podľa ustanovenia § 92 ods. 1 Zák. o rod. a jej bývalý manžel nemal teda povinnosť poskytovať jej príspevok na výživu, aj keď popri dôchodku mal i príjem z vykonávanej opravárenskej činnosti. Za tohoto stavu veci nebolo podľa názoru odvolacieho súdu rozhodujúce, že obaja žili v spoločnej domácnosti, ako aj to, akú výšku príjem J. N. dosahoval.

Proti uvedeným uzneseniam súdov obidvoch stupňov podal minister spravodlivosti Slovenskej republiky sťažnosť pre porušenie zákona a namietal, že tieto súdy si pre svoj záver, že navrhovateľka nespĺňa podmienky nároku na vdovský dôchodok podľa ustanovení § 45 a § 46 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb., nezadovážili dostatočné skutkové podklady. Súdy mali vychádzať pri posudzovaní toho, či navrhovateľka spĺňa podmienky nároku na vdovský dôchodok z ustanovenia § 92 ods. 1 Zák. o rod. Boli povinné zisťovať, či bola odkázaná v čase smrti bývalého manžela na príspevok na výživu od neho, či bol povinný jej príspevok poskytovať a či medzi nimi došlo k dohode o platení príspevku. Za tým účelom mali súdy vykonať dokazovanie na zistenie toho, či navrhovateľka má zhoršený zdravotný stav a či z tohoto dôvodu má zvýšené výdavky na výživu, prípadne v akej výške. K tomu mali podrobne vypočítať navrhovateľku, jej príbuzných, svedkov a ďalej zistiť, či sa s bývalým manželom dohodli, že jej bude na výživu prispievať a či tak aj robil. Mali urobiť aj dotaz na lekára, ktorý navrhovateľku liečil. Bez zistenia týchto skutočností nemali dostatočný podklad pre posúdenie toho, či navrhovateľka spĺňala podmienky nároku na vdovský dôchodok, a preto svojimi rozhodnutiami porušili zákon v ustanoveniach § 120 ods. 1 O. s. p., v spojení s ustanovením § 46 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb.

Generálny prokurátor ČSFR vo svojom stanovisku, ktoré bolo vyžiadané podľa ustanovenia § 240 O. s. p. uviedol, že nemá námietok proti tejto sťažnosti pre porušenie zákona, ktorá zodpovedá ustanoveniam právneho poriadku.

Najvyšší súd ČSFR rozhodol o tejto sťažnosti pre porušenie zákona tak, že uvedenými uzneseniami súdov obidvoch stupňov bol porušený zákon. Tieto uznesenia boli zrušené a vec bola vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a na nové rozhodnutie.

Z odôvodnenia:

Za daného stavu veci súdy obidvoch stupňov nemali zabezpečené podklady k tomu, aby mohli

presvedčivo vysloviť záver, že navrhovateľka nespĺňala zákonné podmienky nároku na priznanie vdovského dôchodku.

Súd prvého stupňa i odvolací súd pri preskúvaní rozhodnutia bývalého Úradu dôchodkového zabezpečenia v Bratislave, o zamietnutí žiadosti o vdovský dôchodok, vychádzali v podstate z toho, že navrhovateľka nespĺňa podmienky priznania vdovského dôchodku, lebo mala dostatočne kryté náklady svojej primeranej výživy. Bez zistenia toho, čo všetko patrilo do tejto primeranej výživy navrhovateľky (t. j. bez zistenia najmä toho, aké sú u navrhovateľky zvýšené náklady pre zdravotné ťažkosti), mali sudy obidvoch stupňov za to, že jej nevznikol nárok na príspevok rozvedenej manželky a že bývalý manžel voči nej nemal povinnosť podľa ustanovenia § 92 ods. 1 Zákona o rodine (zákona č. 94/1963 Zb. v znení so zmenami a doplnkami vyhlásenom pod č. 66/1983 Zb.).

Pre tento svoj záver však obidva sudy nemali dostatočne zistený skutočný stav. Nebolo bezpečne zistené ani to, kedy a ktorým súdom bolo rozvedené manželstvo navrhovateľky s J. N.

Svoje rozhodnutie založili sudy predovšetkým na správe (vyžiadanej z Okresnej finančnej správy v B.) z 24. 9. 1990 o tom, akú daň z príjmov platil bývalý manžel navrhovateľky, a na neúplnom vypočutí navrhovateľky; obsah uvedenej správy však nebol dostačujúci pre zistenie potrebných skutočností, rozhodujúcich pre posúdenie navrhovateľkou uplatneného nároku na vdovský dôchodok po bývalom manželovi. Nebol vykonaný ani podrobný výsluch navrhovateľky o tom, či bola odkázaná na príspevok na výživu rozvedenej manželky a či sa jej bývalý manžel zaviazal tento príspevok poskytovať; nebolo vykonané dokazovanie ani na zistenie zdravotného stavu navrhovateľky a zvýšených nákladov na jej stravovanie. Preto sudy nemali úplný podklad pre záver vyslovený v rozhodnutiach, že totiž navrhovateľka nebola odkázaná v čase smrti bývalého manžela na príspevok na výživu, ktorý by jej bol povinný bývalý manžel poskytovať.

Otázka odkázanosti na príspevok na výživu sa posudzuje v zmysle ustanovenia § 92 ods. 1 Zák. o rod., kde je uvedené, že rozvedený manžel, ktorý nie je schopný sám sa živiť, môže žiadať od bývalého manžela, aby mu prispieval na primeranú výživu podľa svojich schopností a možností; ak sa o tom bývalý manželia nedohodnú, rozhodne na návrh niektorého z nich o príspevku na výživu súd. Z uvedeného zákonného ustanovenia bolo teda treba vychádzať pri posudzovaní nároku navrhovateľky na vdovský dôchodok. Odkázanosť na uvedený príspevok treba posudzovať v každom prípade, a to aj za predpokladu, že by rozvedený manžel (manželka) z nejakých dôvodov príspevok fakticky nepoberal. Nie je rozhodujúce ani to, kedy táto odkázanosť vznikla a ako dlho trvala. Stačilo, ak táto odkázanosť bola daná v deň, keď bývalý manžel rozvedenej manželky zomrel (porov. Zborník IV Najvyššieho súdu ČSFR, SEVT, Praha 1986, str. 1052). Nebolo tiež nevyhnuté, aby takýto príspevok priznal súd. Samo spolunažívanie manželov však nezakladalo nárok na vdovský dôchodok.

Jedným zo základných hľadísk pri rozhodovaní súdov o príspevku na výživu rozvedeného manžela je to, že manžel nie je schopný z vlastných majetkových alebo zárobkových zdrojov zaistiť svoju primeranú výživu. Pritom príspevkom na výživu sa nerozumejú iba náklady na stravovanie, ale aj náklady na uspokojovanie ďalších nevyhnutných životných potrieb, vyplývajúcich z veku, zdravotného stavu, spôsobu života a pod.

V prejednávanej veci sa súd prvého stupňa oboznámil iba s výškou poberaného dôchodku navrhovateľky, ale neposudzoval, či tento dôchodok postačil k uspokojeniu jej nevyhnutných životných potrieb. V tomto smere nerobil žiadne ďalšie dokazovania, z ktorých by bolo možné zistiť podklady pre úvahu o tom, či v čase smrti bývalého manžela bola navrhovateľka odkázaná na príspevok od bývalého manžela a či teda bol alebo nebol povinný tento príspevok jej poskytovať. Ďalej súd nezisťoval, aký je zdravotný stav navrhovateľky, aké sú jej náklady so stravovaním pre jej chorobu (diabetes mellitus) a či prípadne aj z toho dôvodu bola odkázaná na príspevok od bývalého manžela. Súd sa nezaoberal ani tým, či na základe dohody bývalých manželov bol navrhovateľke

príspevok poskytovaný. Ak by sa takto preukázalo, že smrťou bývalého manžela mala navrhovateľka takúto materiálnu ujmu, bolo by treba aj z tohto hľadiska posúdiť nárok navrhovateľky na vdovský dôchodok.

Uvedené okolnosti nezistoval ani odvolací súd; preto súdy obidvoch stupňov nemohli vysloviť pri neúplne zistenom skutočnom stave, že navrhovateľke nevznikol nárok na príspevok na výživu rozvedenej manželky, že jej bývalý manžel nemal povinnosť poskytovať navrhovateľke príspevok na výživu a že náklady na primeranú výživu mala navrhovateľka kryté z vlastného dôchodku, ktorý k tomu postačoval. Nebolo teda možné bezpečne posúdiť otázku, či navrhovateľka spĺňala zákonné podmienky priznania vdovského dôchodku v dôsledku odkázanosti v deň smrti bývalého manžela na príspevok na výživu od neho.

Súd prvého stupňa i odvolací súd teda rozhodli v prejednávanej veci na podklade neúplne zisteného stavu veci, a preto porušili svojim postupom v konaní a svojimi rozhodnutiami zákon v ustanoveniach § 211 a § 219 O. s. p.) v spojení s ustanovením § 46 ods. 6 zákona č. 100/1988 Zb. (v znení zákonov č. 110/1990 Zb. a č. 180/1990 Zb.).